

Iulian BOLDEA

Critic, istoric literar, eseist, poet și profesor universitar. Membru al Uniunii Scriitorilor din România, membru al PEN România și al Asociației pentru Istoria Presei (ARIP). Prof. univ., dr. la Universitatea de Medicină, Farmacie, Științe și Tehnologie din Târgu Mureș și cercetător științific la Institutul de Cercetări socio-umane „Gh. Șincai” al Academiei Române. Manager-redactor-șef al revistei de cultură „Vatra”. Director al revistelor „Acta Marisiensis. Philologia”, „Journal of Romanian Literary Studies” și „Alpha”. Director al Institutului de Studii Multiculturale Alpha și al Editurii Arhipelag XXI. Domenii de interes: istoria literaturii române, teoria și critica literară, literatura comparată. Publicații reprezentative: *Fața și reversul textului (I.L. Caragiale și Mateiu I. Caragiale)*, Editura Ardealul, 1998, *Vârstele criticii*, Editura Paralela 45, 2005; *Istoria didactică a poeziei românești*, Editura Aula, 2005; *Poeți români postmoderni*, Editura Ardealul, 2006; *De la modernism la postmodernism*, Editura Universității „Petru Maior”, Târgu-Mureș, 2011; *Romanian Literary Perspectives and European Confluences*, Edition Asymetria, Elancourt, France, 2011; *Modernism and Postmodernism in Romanian Poetry. A brief Outline*, Lambert Academic Publishing, Saarbrücken, Germany, 2015; *Ipostaze și lecturi critice*, University Press, 2018. Premii: Premiul Uniunii Scriitorilor din România, Filiala Târgu Mureș (1996, 1998, 2000, 2002, 2004, 2009, 2011, 2012, 2017, 2019); Ordinul „Meritul pentru învățământ”, în grad de Ofițer, 2004; Marele Premiu al Festivalului Național „Lucian Blaga”, Târgu-Mureș, 2008; Premiul de excelență și Distincția „Fibula de la Suseni”, din partea Prefecturii județului Mureș, 2009; Premiul „Vasile Conta” al Academiei Române (2011); Cetățean de onoare al orașului Luduș (2012); Premiul special „Lucian Blaga” al Academiei Române (2013); Premiul pentru critică literară al revistei „Poesis” (2014); Medalia Distincția Culturală, decernată de Academia Română (2017), Diplomă de excelență științifică acordată de Senatul Universității „Petru Maior” (2015, 2016, 2017, 2018).

PROZA LUI PETRU CIMPOEȘU. FICȚIUNEA CU RĂSPUNDERE LIMITATĂ

Unul dintre prozatorii români de azi importanți, Petru Cimpoescu a debutat în 1983, cu volumul *Amintiri din provincie*, publicând apoi cărți importante: *Firesc* (1985), *Erou fără voie* (1994), *Un regat pentru o muscă* (1995), *Povestea Marelui Brigand* (2000), *Simion liftnicul. Roman cu îngeri și moldoveni* (2001), *Christina Domestica, Vinătorii de suflete* (2006) și *Nouă proze vechi. Ficțiuni ilicite* (2008). Cel mai însemnat roman al lui Petru Cimpoescu este *Simion liftnicul*, tradus

în Cehia, Italia, Spania, Croația, Bulgaria și Franța, declarat cartea anului 2007 în Cehia și distins cu Premiul „Magnesia Litera”. Dan C. Mihăilescu îl consideră pe scriitor un „atlet al parodiei fabulatorii, al deriziunii jubitative și ambiguității ironice” deși, e limpede, scriitorul este mult mai mult decât atât.

Simion Liftnicul (2001) a fost perceput ca o revelație pentru critica de întâmpinare, dosarul de receptare al romanului fiind impunător. De altfel, se poate observa că romanele lui

Cimpoescu redau experiențe și trăiri cu relief paradoxal, scene, oameni și întâmplări situate la limita dintre realitate și suprarealitate, accentul fiind plasat asupra unor detalii aparent banale, atenția naratorului răsfrângându-se, printr-un impuls autoreferențial, asupra propriei tectonici a narațiunii. Pe de altă parte, se poate remarca și o vocație a fragmentarității, a observației atente a alcătuirii aleatorii a lumii, reflectate în chiar țesătura intimă a prozelor, cum bine sesizează Radu G. Țeposu: „Excepțional în a despica dintr-o lovitură realitatea, Petru Cimpoescu e și un desăvârșit radiograf al stărilor confuze, al comportamentului latent, în care ochiul percepe degrabă semnele crizei, ale degringoladei” [1]. *Povestea Marelui Brigand* (2000), *Simion liftnicul. Roman cu îngeri și moldoveni* (2001), *Christina Domestica și Vânătorii de suflete* (2006), *Nouă proze vechi. Ficțiuni ilicite* (2008) se înscriu cu remarcabilă prestanță în geografia prozei românești contemporane. Provocări ale realității, tensiuni ale confruntării ființei cu contextul istoric, halucinații și deziluzii, dileme identitare și traume etice – toate acestea relevă particularitățile universului ficțional al lui Cimpoescu. Cu destul temei, Nicolae Manolescu consideră că, în *Povestea Marelui Brigand* se poate remarca „atât ceea ce apropie, cât și ceea ce separa postmodernismul lui Cimpoescu de acela al congenarilor săi. El nu numai recurge la intertext, alternează naratorii și dublează relatarea faptelor de considerații metaliterare, dar ridică la cub acest tehnicism, care e al tuturor optzeciștilor, într-o proză utopic – fantezista, în care parabola se clădește pe un acut simț al realității iar caracterul ipotetic, detectivistic, pe efecte comice subtile și derutante” [2].

Celălalt Simion (2015) are, desigur, numeroase afinități, corelații și corespondențe cu *Simion Liftnicul*, prin aceleași personaje ce stau sub zodia efemerului și a precarității existențiale, tratate cu ironie și umor cinic. Naratorul – actant și martor al tramei, Simion „Puiu” se detașează de ceilalți, de contextul istoric și de lume prin impulsul corosiv, recunoscându-și viețuirea într-un spațiu marginal și derizoriu, al anonimizării, al anomiei, al claustrării. Ficțiunea, metaficțiunea, contextul și subtextul reprezintă vase comunicante ale narațiunii, naratorul întreținând cu abilitate iluzia unui carnavalesc epic, expus cu metodă și calcul al efectelor, astfel încât *Celălalt Simion* este o radiografie a unei lumi cvasiapocaliptice, în care între narator și cititor se stabilește mereu un strâns raport empatic, existând, de asemenea, aici un dialog, grav și parodic, între text, subtext și context, dialog în care strategiile intertextuale relativizează instanțele narativității, într-un fel de tragicomedie epică, deoarece existența este percepută ca farsă tragică, cu personaje reflectând asupra condiției lor derizorii, în care aleatoriul și paradoxul sunt ingrediente ontologice complementare: „În *Tratatul* său, Bazil avea de gând să introducă observația că, oricât ar fi de lungă, viața omului este de fapt foarte scurtă, de unde rezultă că istoria însăși e scurtă și că toate întâmplările care par să fi avut loc în adâncurile ei sau întâmplat de fapt adineauri, cum ar fi ieri sau alaltăieri”. *Tratatul* proiectat de Bazil (*Reversibilitatea și Ireversibilitatea Artei în Timp și Spațiu*) e, oarecum, o subtilă și amplă *mise en abîme* prin care starea epică își oglindește străfundurile și se regândește pe sine, astfel încât Simion, în demersul său de reflectare acută a universu-

lui, crede proiectul urmează „să demonstreze că omul există într-un scop mai presus de om. Adică e o etapă dintr-un proiect mai cuprinzător”. E limpede că această construcție narativă surprinde, în datele și resorturile ei esențiale, meandrele și sensurile istoriei, cu tot cu substratul său subiectiv, cu relele sale imaginative, din care se nasc, în fond, nucleele semantice integratoare ale romanului („Dar ce s-ar face istoria fără presupuneri și fără un pic de imaginație?”, se întreabă Simion). Oglindă policromă, multifocală a unui cotidian contorsionat, romanul abundă în întâmplări, anecdote, rarcorduri, elemente de convergență și de divergență narativă, intersecări spațio-temporale și distorsiuni ale palierelor imaginarului sugerând un dialog perpetuu între ficționalitate și metaficționalitate, între farsa destinului și jocul cu reflexe metafizice al unei existențe marcate de naivități, cinisme și relativizări, într-un univers labirintic.

În *Christina Domestica și Vânătorii de suflete* (Ediția a II-a revăzută, Iași, Editura Polirom, 2016), problema credibilității epicului este încredințată mai degrabă cititorilor („orice poveste e adevărată, dar asta nu înseamnă că spune adevărul, ci doar arată calea spre el”; „cine se îngrijește să spună adevărul, nu trebuie să se mai îngrijească dacă e crezut sau nu”). Simulacrul de realitate imaginat în această carte (Insula Roland, denumirea unor orașe fictive, Baakho, Moyntown) redă reliefurile unui univers pulsatoriu, eterogen și incoerent în care se reunesc obsesii identitare, excrescențe ideologice, fantasmе și stereotipii ce alcătuiesc spectacolul policrom al tranziției românești. De un comic savuros sunt „extra-sele” din *Memoriile tovarășului Nicolae Ceau-*

șescu, cu reflexe apăsatе parodic-ludice: „Am stat pînă seara tîrziu pe terasă, jucînd șah cu mai mulți membri ai delegației noastre, pe care i-am bătut fără să mă întrebuițez prea mult. Jucau anume prost și mutau aiurea, știind că, dacă pierd, mă enervez și-mi crește glicemia. Numai Corneliu Mănescu s-a găsit să facă pe deșteptul, folosea anumite expresii în limba franceză și scotea mereu remiză, fie că juca cu piesele albe, fie că avea negrele. După cinci remize consecutive, am plecat în camera mea, destul de nemulțumit de modul în care Mănescu promova politica noastră externă, dar fără să comentez nimic. În gîndul meu, însă, îi pusesem cruce!”.

Sub lentila precisă a percepției epice, realitatea își arată adevărata înfățișare, se resimte de falsuri și mitizări, specificul acestei narațiuni rezultând din farmecul ambiguității ludice și ironice, căci „Petru Cimpoșu aruncă peste lumea aiuritoare a realităților crude, globalizante și virtuale năvodul cu ochiuri avide al unei României obsedate de conspirația planetară, de politica ocultă și securismul «vânătorilor de suflete». Țesătura de satiră parabolică, political fiction și roman de spionaj cu agenți multipli, *Christina Domestica* funcționează centrifug, adunând CIA, extratereștri, Opus Dei, clone, OZN-uri, MISA, Marea Spirală, Swedenborg, Punctul lui Dumnezeu, privatizarea Oceanului Pacific, microfoane introduse în... supozitoare și «metaomul» incubat de ceaușism – pentru a le spulbera în sorbul moralei care se întreabă: «dacă o persoană este capabilă să vadă într-o oglindă mâna sa dreaptă în partea stîngă și mâna sa stîngă în partea dreaptă, cum de nu vedem, de asemenea, capul în locul picioarelor și invers?»” (Dan C. Mihăilescu).

Relativizarea perspectivelor narative, resursele parodice și ludice puse în joc în redarea unor evenimente ale istoriei recente, ocultările și manipulările, sunt vizibile în episodul în care evenimentele de la 1989 sunt percepute ca un experiment de condiționare de tip psihologic fabricat în dispozitive numite icechimuri, ce produc un efect icechim răspunzător de exaltarea românilor la revoluție: „Oameni cu privirea extatică, mai cu seamă poeți, actori, regizori, și în general artiști, al căror sistem nervos este mai labil, umblau delirând pe străzi, se cățarau în balcoanele unor instituții publice, pretinzând că vor să adreseze anumite mesaje întregii omeniri. Uzinele și-au încetat și ele brusc lucrul, iar câteva ore mai târziu, mînate de un instinct tulbure, puhoai de lucrători au invadat străzile, apoi s-au reunit pe principalele artere de circulație și au pornit spre centrul capitalei. Inițial fără nici un scop precis...”

Resursele unui imaginar ludic, parabolic și extensiv conduc la crearea iluziei unei narațiuni care își cunoaște și își acceptă limitele, printr-o anumită detașare de propriul metabolism, dar și printr-un demers de deconstrucție textuală. Experimentele, strategiile fabulatorii postmoderne, reprezentările autotelice și configurațiile textualiste sunt foarte relevante pentru proza intertextuală și metatextuală a lui Cimpoeșu, care nu refuză algoritmul povestirii propriu-zise, mărturie fiind un fragment ce dezvăluie intenționalitatea scriitorului: „Adevărul e că, în aceste proze, am încercat să aduc un omagiu «optzeciștilor» utilizând, cât și cum m-am priceput, metodele preferate de ei – citatul, autopastișa, intertextualitatea. Deși eu nu mă consider propriu-zis «optzecist», cred că drumul deschis de «opt-

zeciști» în proză, deși deocamdată abandonat, încă nu și-a epuizat resursele și, cine știe, poate că vreuna din generațiile literare viitoare va încerca să recupereze lucrurile bune pe care cei mai valoroși dintre ei le-au făcut”.

Bărbați fără degete și alte amintiri penibile (Polirom, 2019) e un volum cu alcătuire eterogenă, ce conține exerciții epice, evocări, articole de atitudine, confesiuni, pagini narative inedite, într-un stil dificil de caracterizat, în care se împletesc reflecția, observația, ironia, parodia și ludicul. Se regăsesc în acest volum întâmplări, scene și personaje, „amintiri penibile” încadrate în ramă autobiografică, texte cu anvergură conceptuală, derivând dintr-o manieră autoreflexivă. Textele lui Petru Cimpoeșu sunt edificate pe baza unui criteriu al acumulării de fapte, impresii, idei, ele articulând o viziune coerentă asupra lumii și asupra literaturii, în episoade disparate, ca ritm, stil sau atitudine. În partea a doua sunt structurate ficțiuni ilicite, în timp ce în prima și în a treia parte se regăsesc de aspect biografic, idei despre literatură din care se desprind afinitățile, idiosincraziile, ironia, sarcasmul și forța de invenție a scriitorului. Aceste texte atât de disparate trădează curiozitatea inesațiabilă a scriitorului, capacitatea sa de a se mira în fața spectacolului realului, nevoia de a structura sub forma unor mitologeme personalizate gesturi, atitudini, trăiri de fiecare zi, investind cotidianul cu ficționalitate, tratând gravitatea cu sarcasm sau cu resursele parodicului, expunând metamorfozele intimității într-un dialog permanent cu sine, cu propriile texte și cu ceilalți. Textele lui Petru Cimpoeșu se regăsesc la limita dintre ficțiune și nonficțiune, înregistrând episoade diverse ale exis-

tenței, vorbind cititorilor despre tot și despre toate: despre târgurile de carte, despre debuturi și debutanți, despre canonul literar, despre colegi și despre călătorii, despre globalizare și kitsch, despre călătorii și afaceri, dar mai ales despre propria condiție de scriitor. Pentru Cimpoeșu, literatura are un rost mântuitor, scriitorul fiind un „gestionar al mitului”, în timp ce romanul este un „mit desacralizat”.

Cele patru povestiri din partea a doua a cărții sunt sugestive pentru concepția și condiția scriitorului, fiecare dintre ele având un nucleu etic, un miez moral, o fabulă ascunsă. *Vibrații* este o narațiune parabolică despre călătorie, despre percepția vizuală prin vibrații, în care Sergiu, un orb, configurează trasee turistice inedite, într-o confruntare permanentă a văzutului cu nevăzutul. *Bunici* e o narațiune care înscenează o confruntare între nepot și bunici, dar și o înstrăinare de aspect narcisiac, căci nepotul care se îndepărtează tot mai mult de trecut rămâne captiv al imaginii sale din oglindă. Narațiunea se referă la înstrăinare, incomunicabilitate și maturizare („Sunt momente când încerci să admiți că acela erai tu sau măcar cineva care are legătură cu tine”). *Bărbați fără degete* conține un dialog pregnant între prezent și trecut, cu concursul unei memorii amăgitoare, existând aici o tentație continuă a imposturii, căci pasiunea celor doi bărbați pentru Silvia se distinge prin ambiguitate, printr-o mixtură de stări afective nediferențiate (gelozie, trădare, meschinărie, ipocrizie), într-un joc continuu al inocenței și culpabilității. În celelalte două proze regăsim drama părinților, prizonieri ai unui destin în-singurat, pentru care realitatea e o derulare haotică de fapte, scene și întâmplări.

Între realitate și ficțiune se consumă condiția acestor narațiuni cu identitate de gen literar incertă. Primul text, *Cu inimă bună* este un preambul explicativ, în care se regăsesc obsesiile scriitorului: memoria, apelul la autobiografie, orientarea narațiunilor spre transcrierea propriului trecut ce dispune mecanismele epicului într-un spațiu al construcției și deconstrucției textuale, alcătuit din anecdote, întâmplări, dialoguri, confesiuni și discursuri teoretice autoexplicative. Prima secțiune a cărții se intitulează *Semificțiuni*, în timp ce prima semificțiune demontează convențiile și stereotipurile genului autobiografic, într-un dialog permanent al autenticității și artificului teoretic, al realității și ficțiunii. Spontaneitatea, voința autentificării faptelor sunt dimensiuni emblematice ale demersului unui scriitor pentru care trăitul, experiența trecutului, memoria afectivă reprezintă etape ale modelării imaginii sale despre sine și despre lume, unificând texte și contexte, amintiri și revelații, plasând și deplasând accente etice sau estetice. În *Înger odihnindu-se. Frumosi ani '90*, palierele narațiunii reunesc un dialog implicit sau implicat între realitate și ficționalitate, dar și o trecere în revistă a unor noțiuni și teme ale lumii postmoderne și postumane în care trăim (inteligența artificială, inteligența emoțională, analfabetismul funcțional, lumile alternative: „Într-un anumit sens, putem spune că, oricât ar evolua, inteligența artificială va rămâne analfabetă funcțional, fiindcă nu va conștientiza niciodată cu adevărat semnificația cuvintelor.” Din toate aceste texte dispartate ale lui Petru Cimpoeșu se desprind trăsăturile defnitorii ale prozei sale: spiritul ludic, ironic și autoironic, libertatea fantezi-

ei, tentația fragmentarismului, sondajele în bolgiile cotidianului, explorările trecutului din irealitatea imediată, freamătul istoriei din culisele memoriei. Semnificativ este refuzul convențiilor epicului din *Scrisoare către un tânăr din provincie*, discurs incomod despre avatarurile și inhibițiile lumii literare, după cum, la fel de revelator este un alt text, *Adio, domnule Bălăiță!*, în care dimensiunea tragică e ascunsă în decuparea unor detalii în aparență fără importanță, ne semnificative („Văd că relatarea mea se tot lungește, dar nu-mi pot reprima tentația de a vorbi despre toate nimicurile astea”), scriitorul mărturisindu-și incapacitatea de a reda imaginea unui „alt George Bălăiță decât acela oficial, din scrierile și interviurile lui”.

Cartea lui Petru Cimpoeșu este, prin aspectul său fragmentar, eteroclit, un experiment literar reușit, textele transpunând condiția omului și a scriitorului într-un prezent halucinant („Somnambuli, mereu lipsiți de prezent, trăim în semirealitate”). Construindu-și și deconstruindu-și cu fervoare semificțiunile, Petru Cimpoeșu recurge la scenografia unui imaginar ludic și parabolic extensiv din care se naște iluzia unei narațiuni care își cunoaște și își acceptă propriile limite și be-

neficii, într-un joc lucid al experimentelor fabulatorii tipic postmoderne. Dincolo de strategiile și fervorile postmodernismului, asumate sau neasumate, Petru Cimpoeșu e un prozator de primă mărime al literaturii noastre contemporane.

Referințe critice

1. Țeposu, Radu G. *Istoria tragică & grotescă a întunecatului deceniu literar nouă*. Cluj-Napoca: Editura Dacia, 2002.
2. Manolescu, Nicolae. *Istoria critică a literaturii române*. Pitești: Editura Paralela 45, 2008.
3. Boldea, Iulian. *Reinventarea ficțiunii*. În: *Vatra*, nr. 1-2, 2018.
4. Boldea, Iulian. *Fragmente despre irealitatea imediată*. În: *Apostrof*, nr. 7, 2020.
5. Cordoș, Sanda. *Scara păcătoșilor*. În: *Vatra*, Târgu Mureș nr. 11-12, 2003, p. 159.
6. Dinițoiu, Adina. *Petru Cimpoeșu față în față cu optzecismul*. În: *Observator cultural*, nr. 422, 8 mai 2008.
7. Goldiș, Alex. *Elegie pentru optzecism*. În: *Cultura*, nr. 186, 14 august 2008.
8. Iorgulescu, Mircea. *Viața la români după evenimente*. În: *22*, An XII, nr. 51, 18 decembrie 2001, p. 15.
9. Marcu, Luminița. *Umor și metafizică*. În *România literară*, București, An XXXIII, nr. 25, 27 iunie 2001.

Proza lui Petru Cimpoeșu. Ficțiunea cu răspundere limitată

Rezumat. Resursele unui imaginar ludic, parabolic și extensiv conduc la crearea iluziei unei narațiuni care își cunoaște și își acceptă limitele, printr-o anumită detașare de propriul metabolism, dar și printr-un demers de deconstrucție textuală. Experimentele, strategiile fabulatorii postmoderne, reprezentările autotelice și configurațiile textualiste sunt foarte relevante pentru proza intertextuală și metatextuală a lui Petru Cimpoeșu, care nu refuză algoritmul povestirii propriu-zise, mărturie fiind un fragment ce dezvăluie intenționalitatea scriitorului. Petru Cimpoeșu e un prozator important al literaturii noastre contemporane.

Cuvinte-cheie: imaginar, ludic, proză, intertextualitate, postmodern.

Petru Cimpoeșu's prose. Limited liability fiction

Abstract. The resources of a playful, parabolic and extensive imaginary lead to the creation of the illusion of a narrative that knows and accepts its limits, through a certain detachment from its own metabolism, but also through an approach of textual deconstruction. Experiments, postmodern fable strategies, autotelic representations and textualist configurations are very relevant for Petru Cimpoeșu's intertextual and metatextual prose, which does not reject the algorithm of the story itself, a testimony that reveals a fragment that reveals the writer's intentionality. Petru Cimpoeșu is an important prose writer of our contemporary literature.

Keywords: imaginary, playful, prose, intertextuality, postmodern.